

De grote kans van Edsel Bronfman

DANIEL WALLACE

**DE GROTE
KANS VAN
EDSEL
BRONFMAN**

Vertaling Joris Vermeulen

Nieuw Amsterdam

Oorspronkelijke titel *Extraordinary Adventures*.

St. Martin's Press, New York

© Daniel Wallace 2017

© Nederlandse vertaling Joris Vermeulen / Nieuw Amsterdam 2017

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Phillip Pascuzzo

Omslagbewerking bij Barbara

Omslagbeeld © Getty Images / Jens Magnusson

NUR 302

ISBN 978 90 468 2203 6

www.nieuwamsterdam.nl

Voorbij een bepaald punt kun je niet meer terug.
Probeer dat te bereiken.

– Franz Kafka

DAG ÉÉN

EEN

Het bericht bereikte hem vlak na het eten, via een telefoontje van iemand van een organisatie die De Grote Kans heette. Het was aan het begin van de avond van 8 april, net toen de zon achter Unit C was geschoven en het resterende oranje zachter werd en uitvloeide als het geel van een kapotgevallen ei.

‘Ik bel voor ene Edsel... Bronfman?’ zei, of beter gezegd: vroeg een vrouw. ‘Misschien vergis ik me in de naam.’ Ze klonk vermoed, een beetje verstoord, alsof alleen al zijn naam haar irriteerde. ‘Het is Bronfman of... Branfmon.’

‘U spreekt met Edsel Bronfman,’ zei Edsel Bronfman weifelend, alsof hij Edsel Bronfman misschien níét was, of alsof hem een bekentenis werd afgedwongen. Hij wachtte op een reactie van de vrouw; de tijd leek heel traag te verlopen terwijl hij zich schrap zette voor iets wat vrijwel zeker slecht nieuws was. Er was iets met zijn moeder gebeurd, hij was ontslagen of misschien belde de vrouw namens zijn dokter, bij wie hij afgelopen week nog was geweest voor een controle en die hem had verteld dat hij kerngezond was, er was niets – niets! – aan de hand, maar die allicht tijdens het bloedonderzoek had ontdekt dat er iets heel, heel erg mis was. ‘Je bent vierendertig,’ zou de dokter zeggen. ‘Voeg of laat moest het ervan komen. Je hebt nog geluk dat je zo lang bent blijven leven met een geval als het jouwe.’ Bronfman woekerde al sinds zijn jeugd met zijn talent om zich in alle omstandigheden voor te bereiden op het allerergste scenario. Daar was hij bijzonder goed in geworden.

Maar het was niets van dat alles. Op de achtergrond hoorde hij

de gedempte kakofonie van andere stemmen, andere vrouwen en mannen, die kwetterden en bromden, ratelden en gonsden. Op de smalle doorgaande weg die langs zijn complex liep denderde een vrachtwagen voorbij. Het kabaal ging door merg en been, hij sidderde even. Hij was er bijna gewend aan geraakt. Dat maakte hij zichzelf althans wijs.

Eindelijk zei ze weer iets. ‘Mijn naam is Carla D’Angelo, meneer Bronfman, ik ben telefonisch medewerker 61217 en bel namens De Grote Kans. Dit telefoongesprek kan worden opgenomen voor kwaliteits- en trainingsdoeleinden. Hopelijk stoor ik u niet. Want ik heb goed nieuws voor u, meneer Bronfman.’

Het bericht overviel hem. Hij kon zich niet herinneren dat iemand ooit zoiets tegen hem had gezegd.

‘Góéd nieuws?’

‘Heel goed. U hebt gewonnen!’

Het uitroepteken was een beetje te veel van het goede, maar het werkte wel. Carla had een rokersstem, raspend en voor een vrouw laag. Hij deed hem vagelijk denken aan zijn moeder, wier stem door haar gewoonte een pakje per dag te roken dezelfde eigenschappen had gekregen. Tijdens het intermezzo tussen het bericht dat hij had gewonnen en het moment waarop hij het had verwerkt hoorde Edsel Bronfman drie, vier of vijf andere stemmen Carla na-apen: ‘U hebt gewonnen! U hebt gewonnen! U hebt gewonnen!’

‘Wat heb ik gewonnen?’ vroeg hij. ‘Waarmee? Ik weet niet goed waar u op doelt.’

‘Ja,’ zei ze zonder rechtstreeks te reageren op zijn vragen of verwarring. Ze klonk alsof ze een script voorlas. ‘U hebt een weekend in Destin gewonnen, in Florida, met dank aan Sandscapes Appartementen. Uw verblijf tijdens dat weekend wordt u geschonken, het is volledig gratis. Een ontbijt met croissants is erbij inbegrepen, zonder bijkomende kosten. De enige wederdienst die we van u vragen is dat u een korte presentatie van een uur

bijwoont, over Sandscapes en de charmes van Destin in Florida. Het is het verblijf van uw dromen, meneer Branfman. We gunnen u de bestemming Destin, zodat u in levenden lijve de weergaloze klasse en luxe van Sandscapes kunt ervaren. Ik garandeer u: dit is iets groots, een geweldige kans. Daarom heten we ook De Grote Kans.' Ze nam een hap lucht, diep, droevig.

'Ik begrijp het nog steeds niet,' zei hij. 'Waarmee heb ik dit "gewonnen"?' Hij keerde de ondergaande zon de rug toe en slenterde de keuken in. Op de kleine houten tafel, sober als van een kluisenaar, klonterden een paar niet-opgegeten spaghettislierten en rode saus samen tot een kleverige massa die enige gelijkenis vertoonde met het plastic namaaketen dat je tegenwoordig weleens achter de ramen van restaurants zag liggen. Op het aanrecht naast het fornuis een pak Cheerios, een zak snelkookrijst en de tv-gids.

'Waarmee?'

'Ja. Met wat, precies.' Bronfman was niet zozeer achterdochtig, hij verkeerde eerder in een toestand van nieuwsgierig ongeloof. Nog nooit had hij iets gewonnen, in al de vierendertig jaren van zijn leven, niets. Maar hij had dan ook nooit serieus geprobeerd om iets te winnen.

'Hebt u op een gegeven moment uw visitekaartje in zo'n glazen pot gedaan?' vroeg ze hem. Voor het eerst klonk ze als een mens van vlees en bloed. 'Die staan vaak in restaurants, eettentjes, bars en zo.'

'Ik weet het niet,' zei hij. 'Het zou kunnen.' Hij kon dat echt weleens hebben gedaan. Ooit. In een lunchroom waar hij één tot twee keer per maand kwam. Zijn kaartje daar in een pot gestopt. Best mogelijk dat hij dat echt had gedaan. Tegen beter weten in raakte Bronfman opgewonden. 'Dus u beweert dat van al die kaartjes in al die potten het mijne is getrokken? Uitgerekend het mijne?'

'Inderdaad, ze hebben uw kaartje getrokken,' antwoordde ze.

'Wauw,' zei hij. Eindelijk drong het tot hem door: hij had iets

gewonnen, iets wat gratis was, iets wat hij had bereikt, alleen maar door te leven. ‘Dat is fantastisch.’

‘Ik weet het,’ zei ze. ‘Het is net een droom die uitkomt, hè?’ Hoorde hij haar nou lachen? Nee. Nou ja, misschien. En misschien was er reden om te lachen. Want al wist hij heel goed dat dit zo’n prijs was die iedereen kon winnen, dat hij er eigenlijk niets voor had hoeven doen, het deed er niet toe. Ze hadden een ander visitekaartje kunnen kiezen. Zelfs in dit soort gevallen kon je verliezen, maar hij had niet verloren. Hij had gewonnen! Zo werden levens bepaald: door toevallige telefoontjes, grootschalige mailings, flyers die in de koffiekamer van je werk hingen en schreeuwerige reclames langs de weg. Hij woonde waar hij woonde, in King’s Manor, door toedoen van uitbundige borden met de tekst DE EERSTE MAAND GEEN HUUR! Nee, King’s Manor was niet het veiligste complex van Birmingham; de omgeving had een flinke geschiedenis van dingen die het daglicht niet konden verdragen. Het stond ook niet in de rustigste buurt. Pal ernaast liep die doorgaande weg en zo’n honderd meter verderop, verscholen achter een rij bomen, was een hondenasiel, en die honden konden janken als de beste, soms tot diep in de nacht. Maar ja, de eerste maand geen huur! Hij bracht er nu zijn eerste maand door en daar dacht hij een paar keer per dag aan, vooral wanneer er vrachtwagens passeerden: ik woon in een huis dat me helemaal niets kost. Veel van zijn post was geadresseerd aan ‘de huidige bewoner’ of ‘de bewoner van dit adres’, maar dat was net zo prima als wanneer er zijn naam op stond, want hij wás de huidige bewoner, hij woonde op dit adres, hij profiteerde van dat reclamemateriaal alsof het aan hem persoonlijk was gericht. Hij keek uit naar het moment waarop de post kwam en hij die kon doornemen. Steeds opnieuw waren er Speciale Aanbiedingen.

‘Dus,’ zei Bronfman. ‘Ik hoef me alleen maar te melden bij Sandscapes Appartementen in Destin in Florida, en afgezien van de presentatie van een uur zijn er absoluut geen adders onder het

gras?’ Hij voelde zich verplicht dat te vragen, want er waren altijd voorwaarden aan verbonden.

Maar Carla D’Angelo verzekerde hem: afgezien van de door haar genoemde korte presentatie was er niet eens een wormpje onder het gras. ‘Dat wordt genieten,’ zei ze.

‘Zo te horen wel.’

‘Destin is mooi. U en uw metgezel –’

‘Wacht,’ zei hij. ‘Wacht. Mijn metgezel?’

‘De prijs is voor twee personen: u en uw metgezel. Uw vrouw, een vriendin, een... vriend... U weet wel, zo iemand.’

‘Maar ik heb geen metgezel,’ zei hij.

Bronfman hoorde Carla aan de andere kant van de lijn stilvallen. Op de achtergrond zei een verre vrouwenstem: ‘Gefeliciteerd!’

Carla zei: ‘Het stond op de pot, meneer Bronfman. Het aanbod is geldig voor u *en een metgezel*. U moet een metgezel hebben.’

‘Waarom? Waarom een metgezel? Ik snap het niet.’

‘Ik weet ook niet precies waarom.’ Hij vergde het uiterste van haar, met zijn zeurvragen. Ze wilde er zo snel mogelijk een punt achter zetten, naar huis gaan, tv kijken, slapen. ‘Ik ben maar een telefonisch medewerker. Ik ben hier niet degene die de regels opstelt. Het heeft iets te maken met verkoopcijfers: stelletjes zijn eerder geneigd een appartement-met-deeltijdgebruik te kopen dan alleenstaanden.’

‘Tja,’ zei hij zuchtend, ‘da’s een adder. Dat is zonder meer een adder onder het gras.’

‘Neem me niet kwalijk?’

‘Dat is een adder onder het gras. U zei dat er geen adders onder het gras waren.’

‘Het stond op de *pót*. Zwart-op-wit. Adders onder het gras zijn onzichtbaar. Technisch gezien is er dus geen sprake van een adder.’

‘En wat nog meer? Moet ik één meter tachtig lang zijn en blonde krullen hebben?’ Bronfman was één meter achtenzeventig en

had steil, dun, bruin haar dat hij met een scheiding naar links kamde, zodat het iets van een schelp had.

‘Nee,’ zei ze met een zucht. ‘Maar er is –’

‘Wat?’

‘Nog één ding. Winnaars moeten de prijs vóór een bepaalde datum verzilveren. In uw geval is hij geldig tot en met 26 juni. Op 27 juni komt de aanbieding te vervallen.’

‘Carla,’ zei hij enigszins geïrriteerd; geïrriteerder dan dat werd Bronfman zelden. ‘Het spijt me, maar dat riekt naar nóg een adder onder het gras.’

‘Het stónd op de pót, meneer Bronfman. Ik weet niet wat ik er nog aan kan toevoegen. U moet een metgezel hebben en de aanbieding komt te vervallen na... laat me even rekenen... negenenzeventig dagen. Het is gewoon niet anders.’

Hij kon haar horen denken. Toen ze weer iets zei klonk ze milder. ‘Is er niemand die u kunt meenemen?’

‘Bedankt dat u ernaar vraagt,’ zei hij. ‘Maar ik geloof van niet.’ Bij die constatering – de naakte, harde waarheid – trok er een rilling over zijn rug. Hij had graag een metgezel gehad, maar zijn verlangen daarnaar overtrof zijn pogingen er een te krijgen. Hij ging er niet ‘de boer mee op’, zoals zijn moeder dat zou zeggen, waar of wat die boer ook mocht zijn. Bronfman was honkvast. ‘Op dit moment in elk geval niet, nee. Niemand met wie ik me werkelijk op m’n gemak zou voelen in een appartement aan het strand. Een heel weekend lang. Dat is niet niks.’

‘Inderdaad,’ zei Carla. ‘Je neemt op zo’n tripje niet zomaar iemand mee. Aan de andere kant, u zou het kunnen zien als een kans om iemand echt goed te leren kennen voordat u de volgende grote stap neemt.’

‘Goed idee,’ zei hij alsof het een serieuze optie voor hem was. Maar in werkelijkheid was er niemand met wie Bronfman zelfs maar een kleine stap had genomen, onlangs niet, een tijd geleden niet, nooit, om precies te zijn. Er was zelfs niemand die hij over-

woog en vervolgens kon wegstrepen, tenzij hij zijn moeder meel- telde. Morgen was ze jarig en dit zou het perfecte cadeau zijn. Maar zij was niet het soort metgezel waar De Grote Kans op zinspeelde, wist zelfs Bronfman. En ook niet het soort metgezel waar hij zelf op zinspeelde. Ze wilden dat hij een liefdespartner meenam, en die had hij niet. Vier jaar geleden was hij op stap geweest met een vrouw die Cheryl Jones heette, twee keer: eerst een eten- tje en de tweede keer een bluegrassconcert in het Jefferson Park. Tijdens het concert vraten oogstmijten aan haar benen, wat het einde betekende van wat er ook tussen hen had kunnen opbloei- en. En drie jaar geleden was hij uit geweest met de zus van Mike McFee, die op de afdeling Debiteuren werkte. Courtney. Haar bruine haar was geknipt zoals dat van Bronfman toen hij in de derde klas zat: slordig en kort, zo kort dat je de bultjes op haar schedel kon zien. Hun plan was om uit eten te gaan en daarna naar de film, maar de garnalencocktail vooraf bezorgde haar een acute voedselvergiftiging, zodat ze naar huis moest. Ze hadden maar een paar uur met elkaar doorgebracht, maar Bronfman telde het mee als een afspraakje. Sindsdien had hij geen echte dates meer gehad, wel een paar uitjes met grotere groepen men- sen van zijn werk van wie sommigen stelletjes vormden, maar de rest had bestaan uit losse mannen en vrouwen die samensmolten tot één groot protoplasma.

Voor volwassenen zonder degelijk sociaal netwerk is het moei- lijk om andere mensen te ontmoeten; daar had hij een artikel over gelezen. En hij wist dat er apps voor zulke dingen waren, en websites waarop mensen zichzelf aanprezen alsof ze een auto of een bankstel waren, hoogstwaarschijnlijk met behulp van ver- zonnen zelfanalyses. Maar die amorfe digitale wereld had hij nog niet betreden; hij vertrouwde hem voor geen cent. Bronfman voelde zich in de eenentwintigste eeuw net zo misplaatst als een vegetariër op een varkensboerderij. Met slechts een paar moder- ne voorzieningen – een auto, elektriciteit, warm water – zou hij al

helemaal tevreden zijn geweest. Hij had geen smartphone, had thuis zelfs geen computer. Op kantoor werkte hij wel met zo'n apparaat, en dat vond hij wel weer genoeg. De computer was voor hem een hulpmiddel, geen onderdeel van een levensstijl. Zijn leven was eenvoudig: hij had zijn werk, appartement en moeder. Samen vormden ze zijn wereld, als een driehoek: van punt A naar punt B naar punt C. Je kon zijn leven samenvatten met de eerste drie letters van het alfabet.

Bronfman bespeurde een vleug warme stofdeeltjes in de lucht, als van een droger. Een motorbende scheurde voorbij. En hij hoorde Carla ademen. Ze gaf hem alle tijd van de wereld. Maar zijn luchtpijp leek lichtelijk verstopt te zijn, alsof hij door een sok ademde, en de vingers waarmee hij de telefoon vasthield trilden, een beetje maar.

Carla D'Angelo, telefonisch medewerker 61217, verbrak de meditatieve stilte. Wat ze zei kwam er fluisterend uit. 'Kunt u niet gewoon een beetje foetelen?'

'Foetelen?'

'Gewoon zeggen dat u iemand hebt, ook al is dat niet zo? En dan gaat u, als het moment zich aandient, in uw eentje naar het appartement en zegt u dat uw vrouw ziek is of iets dergelijks.'

'O nee,' zei hij. 'Dat zou ik nooit doen. Ik foetel nooit.'

'Nou, dat is een mooie eigenschap.'

'Bedankt.'

Carla D'Angelo haalde heel diep adem, met de microfoon van haar headset pal voor haar mond. Ze had weinig puf meer. De stemmen van de anderen bij haar in het vertrek klonken steeds harder, een schurend crescendo. Het was wel duidelijk dat ze nog andere telefoontjes moest plegen, naar andere 'winnaars'. Maar ze hing niet op, bleef bij hem. Dat was aardig. Bronfman vond die aandacht van haar helemaal niet vervelend.

'Dus,' zei ze. 'Wat vindt u ervan, meneer Bronfman? Een weekend aan het strand klinkt mij behoorlijk goed in de oren.'

‘Wat ik ervan vind? Mij klinkt het ook behoorlijk goed in de oren. In zeker opzicht. Maar ik geloof niet dat het me gaat lukken,’ zei hij. ‘Het klinkt leuk, heel leuk, bijzonder leuk zelfs, maar aan de door u genoemde voorwaarden lijk ik niet te kunnen voldoen. Zo veel is wel zo’n beetje duidelijk.’

‘Niet per se,’ zei zij.

‘Jawel,’ zei hij. ‘Heel per se.’

‘Meneer Bronfman? Hallo?’ De verbinding haperde, kraakte, sputterde en vonkte. Het klonk nu alsof Carla D’Angelo vanaf de andere kant van de wereld via een blikje aan een lang dun touw met hem sprak, of vanuit de ruimte. Hij moest aandachtig luisteren. Bovendien fluisterde ze, waardoor ze nog slechter verstaanbaar was.

‘Wat ik bedoel is dat u negenenzeventig dagen hebt, meneer Bronfman. In negenenzeventig dagen kan er van álles gebeuren. Dat zijn bijna drie hele maanden! U klinkt als een aardige man. Vrouwen houden van aardige mannen. Geloof me, de meesten van jullie soort zijn niet aardig. De meeste mannen foetelen, zachtjes uitgedrukt. En wie weet? Misschien heb je zo veel tijd helemaal niet nodig. Een leven kan binnen een dag een andere wending nemen, Edsel, zelfs in een oogwenk. Je moet jezelf openstellen voor het leven. Ga de confrontatie met je grootste angsten aan. Ontdek hoe het is om midden in het leven te staan.’

Haar woorden brachten zijn ziel aan het borrelen.

‘Je kunt er ook anders tegenaan kijken: misschien zijn het wel geen adders die schuilgaan achter deze prachtige aanbidding. Misschien zijn het reddingslijnen. Dit is een kans die je moet grijpen.’

Ze liet een stilte vallen, alsof ze de woorden tot hem wilde laten doordringen. Even later werkte de verbinding weer als vanouds. De lijn sputterde als de natte lont van een oud rotje en was toen helder. Hij hoorde het schurende geroezemoes van de andere telefonisch medewerkers weer. Vreemd. Misschien was ze even naar buiten gegaan om een sigaret te roken.

‘Máár,’ vervolgde ze, ‘mocht je het toch echt niet interessant of doenlijk vinden, dan kan ik me dat prima voorstellen. Het geval wil, Edsel...’

Niemand noemde hem Edsel. Waarom noemde ze hem Edsel? ‘... en ik vind het vreselijk om het te zeggen, dat er nog heel wat andere visitekaartjes in die pot zitten.’

Het was wel duidelijk dat ze het telefoontje inmiddels graag wilde beëindigen, zodat ze haar vrienden van de afdeling Telefoonie over hem kon vertellen. ‘*Die vent, die Branfman, niet te geloven.*’ En ze werkte vast en zeker op commissiebasis. Maar toch, die twee zinnetje aan zijn adres: ‘Misschien zijn het geen adders. Misschien zijn het reddingslijnen.’ Het klonk als iets moois. Het klonk als waardevolle informatie, als iets wat Carla D’Angelo waarschijnlijk niet iedereen meedeelde.

Ze zweefde samen met hem in de gedeelde stilte, verbonden door telefonie, dat wonder waar Bronfman geen snars van begreep.

Hij ging helemaal op in dat moment van rust, het overspoelde hem. Zijn appartement, klein en eenvoudig als de kamer van een betaalbaar motel aan de doorgaande weg, een en al namaakhout en lichtlimoen tapijt, voelde roerloos aan, gedempt, verwachtingsvol. De honden van het asiel staakten hun gejang. Zelfs zijn buurman, die erom bekendstond dat hij verontrustend harde geluiden kon produceren – muziek, schreeuwen, lachen, dingen die leken te breken – was nu niet te horen. Het complete complex waar hij woonde, normaal een en al rumoer, was opvallend vredig.

‘Oké,’ zei hij. Het woord verliet zijn mond als een rotte tand die wordt getrokken: het deed pijn, maar het moest gebeuren. Hij moest het zeggen. Hij moest het zeggen, ook al sloeg het in zijn beleving als een tang op een varken. Het was een oefening in vertrouwen die hij uitvoerde met zijn eigen leven.

‘Oké?’ Ze klonk even geschrokken als hij dat was. ‘Weet je het zeker?’

Ze wachtte op een bevestiging en hij stond op het punt haar die te geven. Maar toen herinnerde hij zich de dag waarop hij zijn visitekaartje in de pot had laten vallen. Het was twee maanden geleden, in februari, bij Goldstein's Delicatessen, zijn favoriete eettent in Birmingham, en daarmee zijn favoriete eettent in de hele wereld. Het was een koude dag. Hij droeg de oranje wollen sjaal die zijn moeder hem jaren geleden had gegeven, een sjaal die volgens een collega van hem een damessjaal was. (Bronfman had gezegd, hij stond er nog steeds achter: 'Sjaals zijn geslachtloos.') Hij herinnerde zich dat het die dag zelfs een beetje had gesneeuwd, heel even, en dat terwijl het in Birmingham zelden sneeuwde. Hij wist het nog goed. Hij at zijn lunch – Goldstein's Beroemde Reuben-Sandwich – en die was zoals altijd voortreffelijk. Hij rekende af en liep terug naar zijn werk. De pot stond op een tafel naast de kauwgomballenautomaten, van die apparaten die je zelden nog zag, met rode, blauwe en gele kauwgomballen, te bewonderen in een doorzichtige bol, het terrein van een kleurrijker universum; Bronfman vond het zóiets van vroeger, net als elpees en telefooncellen. En daar stond de grote pot die eerder was gebruikt voor Goldstein's Beroemde IJsthee maar die nu voor de helft was gevuld met visitekaartjes, zo te zien honderden stuks in alle mogelijke vormen, maten en kleuren, maar de meeste hadden net als het zijne de gangbare afmetingen en kleur: wit, 7,5 bij 5 centimeter. Hij herinnerde zich dat hij een visitekaartje uit zijn portemonnee had gehaald. EDSSEL BRONFMAN. MEDEWERKER AFDELING EXPEDITIE. MARTIN IMPORTS. Hij gebruikte zijn kaartjes nooit. Hij wist niet waarom hij überhaupt visitekaartjes had gekregen. Hij had nooit in het gezelschap verkeerd van medewerkers expeditie van andere bedrijven, had nooit vergaderingen bijgewoond waar hij kaartjes had kunnen uitwisselen voor latere contacten. Maar hij bewaarde er een paar in zijn portemonnee, je wist maar nooit, en die dag had hij de pot zien staan en zijn privénummer achter op een van de kaartjes

geschreven en het in de pot laten vallen zonder precies te weten waarom.

‘Meneer Bronfman?’ zei Carla.

Misschien had hij het hierom gedaan. Misschien vanwege deze grote kans die hij nu kreeg. Misschien was het een soort teken, dit telefoontje van Carla D’Angelo. Want hij was zo’n man die die dag zoals elke werkdag was thuisgekomen van zijn werk, zijn post had geopend (drie enveloppen met aanbiedingen voor credit-cards, een ansichtkaart waarop hem tien procent korting werd geboden op zijn volgende aankoop, van een zaak waar hij nog nooit was geweest, en zijn waterrekening), had gekookt (pasta met rode saus, gestoomde broccoli, een snee brood) en nog maar net in de stoel voor de televisie was gaan zitten met de afstandsbediening in zijn hand om een programma over verzamelaars te kijken, toen hij opeens aan de zonsondergang dacht en voor het raam ging staan om ernaar te kijken. Hij droeg nog dezelfde kleren die hij die ochtend had aangetrokken: grijze pantalon, lichtblauw overhemd, rood-blauw gestreepte das en zwarte schoenen. Hij had zijn stropdas een beetje losgetrokken en het bovenste knoopje van zijn overhemd losgemaakt. Op de een of andere manier vergat hij altijd hoe nauw zijn boord was en ontdekte hij pas toen hij die losknoopte, net als de dag ervoor en erna, dat hij ook vrijuit kon ademen, de zuurstof tot in zijn vingers en tenen kon voelen stromen. Bronfman was mager. De hoekigheid van zijn lichaam deed vermoeden dat het niet goed in elkaar stak. Een arm hoorde toch zeker niet daar te zitten, zo hoog op de schouder? Kon er niet een centimeter of vijf van zijn benen af zonder dat het merkbaar ten koste ging van hun functionaliteit? In zijn huidige toestand leek zijn neus meer een barok gevelstuk dan een hulpmiddel te zijn. Kon die worden gladgestreken of in zijn geheel worden vervangen door een andere? Hij was een man met gebreken. Wat onverlet liet dat hij – in de regel – niets of niemand schade berokkende en niet volledig talentloos was. Het deed er